

Het Front National en de Europese verkiezingen van 2014

Nathalie Brack

Overal in Europa is er een toename van euroscepticisme en een *mainstreaming* van anti-EU retoriek waar te nemen. Door de economische crisis en zichtbaarder optreden van de Europese Unie (met de controversiële en onpopulaire bail-outs in het bijzonder) ontstaat een vruchtbaar bodem voor euro-sceptische partijen (Mudde, 2014), zowel van linkse als van rechtse origine. Dit kwam tot uiting bij de Europese stembusgang van 2014: hoewel de situatie per lidstaat verschilt, behaalden populistische en radicale partijen meer zetels. Vooral de rechtse partijen konden goed op de ontevredenheid van de kiezers tegenover traditionele partijen en politieke elites inspelen en het gebrek aan vertrouwen in democratische instellingen gebruiken om meer zetels in het Parlement te behalen.

Dit is bijzonder het geval in Frankrijk waar het Front National als één van die rechts-populistische partijen in Europa erin geslaagd is uit te groeien tot een relevante politieke speler (Grabow & Hartleb, 2014). Het Front National is zeer succesvol sinds Marine Le Pen in januari 2011 verkozen werd aan het hoofd van de partij. Tijdens de presidents- en parlamentsverkiezingen in 2012 haalde de partij de beste resultaten ooit en bij de Europese stembusgang in 2014 werd het FN de grootste partij van Frankrijk met bijna 25% van de stemmen en 24 verkozen parlamentsleden.

In deze korte bijdrage bespreek ik eerst het succes van het Front National en nadien analyseer ik de positie van de partij in het Europees Parlement.

Het electorale succes van het Front National

Marine Le Pen nam het voorzitterschap van de partij over in januari 2011 en sindsdien past ze een strategie van *rebranding* ("dedemonisering" en fatsoenering) toe. Door een vernieuwing van het personeel, verandering van stijl en aanpassing van het politieke discours, wil ze de partij stapsgewijs omvormen tot een respectabele republikeinse rechtse partij (Shields, 2013; Mayer, 2013). Enerzijds blijft de kern van het programma de dreigende globalisatie, de strijd tegen corrupte elites en de islam- en immigratieproblematiek, maar anderzijds komen onderwerpen zoals secularisme, republicanisme en de beschermende rol van de staat meer op de voorgrond. Deze strategie van rebranding betekent ook minder

provocerende retoriek en een matiger meer gematigde stijl, dit om als een meer professionele en “normale” partij over te komen . Alhoewel deze ‘nieuwe’ stijl niet ‘helemaal nieuw’ is (Mudde, 2014a), kon de partij zijn electorale basis toch aanzienlijk uitbreiden om de grootste partij te worden in mei 2014.

Tegelijkertijd heeft het succes van het Front National veel te maken met een specifieke context, waarvan twee factoren benadrukt moeten worden.

Ten eerste is er het gegeven dat de Europese verkiezingen ‘second-order nationale verkiezingen’ zijn (Reif & Schmitt 1980): de campagne wordt meestal gedomineerd door nationale kwesties, Europese thema’s zijn niet echt aanwezig en de kiezer stemt om een signaal te sturen naar de regering. Europese verkiezingen zijn dus gunstig voor kleine en protestpartijen omdat burgers door hun stemgedrag de partijen van de regering willen afstraffen. In het geval van Frankrijk werd dit effect versterkt door twee elementen. In tegenstelling tot nationale verkiezingen is de Europese stembusgang georganiseerd op basis van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging waardoor de kiezer minder strategisch stemt. Bovendien werden de Europese verkiezingen halverwege de electorale cyclus georganiseerd en was de populariteit van de regering en President Hollande bijzonder laag. Het is dus niet verbazingwekkend dat het Front National tijdens deze verkiezingscampagne een sterk populistische retoriek heeft gebruikt (met frequente verwijzingen naar de tegenstelling tussen het volk en de elites) en dat de partij de burgers openlijk heeft aangemoedigd te stemmen tegen het systeem, tegen de regering, tegen de President en tegen Europa. Uit een enquête van Ipsos blijkt dat bijna 70% van FN-kiezers een proteststem hebben uitgebracht (Ipsos Steria 2014)

Ten tweede zijn de huidige economische en sociale crisis een vruchtbaar bodem voor de verder ontwikkeling van het Front National. Hoewel er , zoals C. Mudde benadrukte, geen automatische verband bestaat tussen de economische crisis en de toename van extreemrechtse partijen, is Frankrijk één van de vijf Europese landen met een aanzienlijke stijging van de populistische radicaal rechtse aanhang sinds het begin van de crisis (Mudde 2014b). De crisis heeft de ontevredenheid over traditionele partijen en elites bij het volk versterkt. Aangezien er geen onmiddellijk politiek haalbaar alternatief bleek te zijn, kon het Front National op een succesvolle manier die ontevredenheid gebruiken en een met een anti-establishment retoriek voldoende burgers te mobiliseren tegen het “UMPS” (contractie van de namen van de twee grootste Franse partijen UMP en PS) . Bovendien werkte de crisiscontext een radicalisering van het euroscepticisme van rechts-radicale partijen in

Europa (Mudde, 2014) in de hand en het Front National is hierop geen uitzondering. Eén van de belangrijkste punten van de FN-campagne was trouwens een Frans vertrek uit de eurozone en een terugkeer naar de nationale munt, dit als een begin van een vernieuwd 'economisch nationalisme'. Maar het Front National heeft vooral toch de socio-cultureel (?) socio-economische aspecten van de crisis en de gevolgen ervan benadrukt (Mudde 2014). Globalisering en Europese integratie zijn voorgesteld als bedreigingen voor de Franse soevereiniteit en de nationale identiteit. De partij kon daarbij dan zijn traditionele stijl en gekende standpunten gebruiken: de openstelling van de grenzen veroorzaakt delocalisatie van bedrijven, werkloosheid, immigratie en de vernietiging van openbare diensten. Om dit tegen te gaan wil de partij de Europese verdragen heronderhandelen om 'een Europa van vrije naties te creëren', dit met een respect voor ieders eigen cultuur, soevereiniteit en nationale identiteit. Met zo'n programma is het niet verrassend vast te stellen dat de kiezers van de FN tot de 'verliezers van de globalisering' behoren (Ivaldi, 2005; Kriesi et al., 2008): minder welgestelde burgers met een lagere opleiding en vaak werklozen die zich zorgen maken over eerder nationale dan Europese kwesties (en vooral over werkloosheid en immigratie) (Ipsos Steria 2014).

Een (bijna) machteloze partij in het Europese Parlement

Ondanks het electorale succes heeft het Front National tot op heden weinig invloed in het Europese Parlement. Tot nu toe hebben de FN-parlementsleden gekozen voor een 'outsiders' strategie en zijn ze in de marge van de parlementaire werk gebleven. Tijdens de twee vorige legislaturen, waren ze meestal geïnteresseerd in de nationale politiek en daardoor weinig betrokken bij het werk van het Parlement of van de parlementaire commissies. Het FN maakt eigenlijk gebruik van het Europese kiesstelsel om zetels te behalen en die parlementaire vertegenwoordiging bezorgt de partij bijgevolg de nodige legitimiteit. Verkozenen zetelen in het Europees parlement bij gebrek aan een betere positie op nationale niveau en tegelijkertijd proberen ze te voorkomen om het systeem dat ze bekritisieren, daadwerkelijk te integreren (Brack 2014).

Bovendien is het Front National geïsoleerd in het Europees Parlement en behoort ze omwille van een cordon sanitaire ten opzichte van extreemrechts tot de groep van de niet-ingeschrevenen. Het is daarvoor bijzonder moeilijk voor FN-parlementsleden om, zelfs als ze het zouden willen, betrokken te zijn bij het Europese wetgevingsproces of om

verantwoordelijkheid in het Parlement te krijgen, bijv. door tot rapporteur benoemd te worden.

Om zo'n isolatie te voorkomen en meer invloed te krijgen, heeft het Front National de laatste jaren veel moeite gedaan om zijn relaties met andere partijen aan te passen of te versterken. In lijn met de strategie van *rebranding* en 'de-demonisering' op nationaal niveau, heeft de partij ook op internationaal niveau geprobeerd zijn reputatie en imago te veranderen. Hiervoor heeft de partij de banden met partijen die als te extreem worden beschouwd, verbroken. Marine Le Pen is vertrokken uit de Europese alliantie van nationale bewegingen (European Alliance of National Movements) in januari 2011 en heeft g haar vader en partijgenoot Bruno Gollnisch gevraagd dit ook te doen, om zo niet met partijen zoals de Hongaarse Jobbik of de Britse BNP geassocieerd te worden. Marine Le Pen is nu lid en vicevoorzitter van de *European Alliance for Freedom*, een alliantie die het FN vormt met de Oostenrijkse FPÖ, Nederlandse PVV en het Belgische Vlaams Belang. De bedoeling was om een werkelijke Europese politieke partij te vormen die sinds 2011 erkend is door het Europese Parlement sinds 2011 en die de basis zou kunnen zijn voor een politieke fractie in het Parlement. Maar ondanks de inspanningen van Marine Le Pen, hierbij gesteund door Geert Wilders en Heinz-Christian Strache, het is niet gelukt een fractie met minimum 25 parlementsleden uit 7 lidstaten te vormen. Deze mislukking toont de grenzen van de 'rebranding'-strategie van Marine Le Pen (sommige partijen zoals UKIP weigeren nog met haar partij samen te werken) en tegelijkertijd de beperking van een Europese samenwerking tussen nationalistische euro-sceptische partijen. Als gevolg hiervan blijft het Front National tot de niet-ingeschreven in het Europees Parlement behoren. Zijn verkozenen zullen in de marge van het parlementaire werk blijven en misschien af en toe proberen de zitting verstoren om aandacht te trekken. Ze blijven echter zonder werkelijke invloed. Waarschijnlijk zullen ze k zich dan ook concentreren op de komende lokale (regionale en departementale) en presidentsverkiezingen en hiervoor een permanente protestcampagne voeren.

Conclusie

Het groeiende euroscepticisme van de publieke opinie tegenover de EU en het succes van populistische rechtse partijen hebben veel aandacht opgewekt bij politici, academici en commentatoren. Deze toename verschilde veel van lidstaat tot lidstaat en het succes van extreemrechts bij de Europese verkiezingen van mei 2014 was vooral het succes van het

Preprint, Brack, N., "Het Front National en de Europese verkiezingen van 2014", Res Publica, 56(3), 2014

Front National. De partij voldoet aan veel van de succescriteria geïdentificeerd door Grabow en Hartleb (2014): een charismatisch leider, een kritische massa van gedisillustreerde, zwevende kiezers en het feit dat immigratie in Frankrijk beschouwd wordt als een dossier van staatsbelang. Het succes van het Front National is niet alleen een weerspiegeling van de groeiende eurosceptis, maar eerst en vooral een signaal van protest van een deel van de bevolking. Aangezien de politieke machtswisseling van 2012 (van UMP naar PS) geen oplossing leek te bieden aan de crisis, heeft een groeiend deel van de bevolking voor het Front National gestemd om te protesteren tegen de traditionele partijen en elites. Maar alleen de toekomst kan uitwijzen of het Front National uitgroeit tot meer dan een protestpartij en op termijn zal kunnen wegen op het wetgevingsproces.

Referenties

Brack, N. (2014), *L'euroscepticisme au Parlement européen. Stratégies d'une opposition anti-système au cœur des institutions*, Larcier, Luxemburg

Delwit, P. (2012, ed.), *Le Front national. Mutations de l'extrême droite française*, Brussel, Editions de l'Université de Bruxelles

Fieschi, C., Morris, M., Caballero, L. (2012), *Recapturing the Reluctant Radical. How to win back Europe's populist vote*, Counterpoint, Londen

Grabow, K., Hartleb, F. (2014), *Europe – No, thanks? Study on the right-wing and national populist parties in Europe*, Konrad Adenauer Stiftung.

Ipsos – Steria (2014), *Européennes 2014 : comprendre le vote des Français*.

Ivaldi, G. (2005), « Les formations d'extrême droite : Front national et Mouvement national républicain », in Bréchon, P. (2005), *Les partis politiques français*, Parijs, La Documentation française :15-44

Kriesi, H, et al. (2008), *West European Politics in the Age of Globalization*, Cambridge, Cambridge University Press

Mayer, N. (2013), "From Jean-Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right", *Parliamentary Affairs*, 66: 160-178

Mudde, C. (2014a), "The far right in the 2014 European elections: Of earthquakes, cartels and designer fascists", *The Washington Post*, 30 May

Mudde, C. (2014b), "The Far Right and European Elections", http://works.bepress.com/cas_mudde/75

Reif, K-H., Schmitt, H. (1980), "Nine second-order national elections – A Conceptual framework for the analysis of European elections results", *European Journal for Political Research*, 8(1): 3-44

Preprint, Brack, N., Het Front National en de Europese verkiezingen van 2014”, *Res Publica*, 56(3), 2014

Shields, J. (2013), “Marine Le Pen and the ‘New’ FN: A Change of Style or of Substance?”, *Parliamentary Affairs*, 66: 179-196